

Glavna zadaća policije je **smanjiti ponudu (dostupnost) droga**. Druga je važna zadaća policije zajedno s djelatnicima drugih resora interdisciplinarnim pristupom pridonijeti smanjenju potražnje droga. Policijski rad na suzbijanju ilegalne trgovine treba istovremeno djelovati na nekoliko razina:

1. Policija se treba kontinuirano i organizirano svojim djelovanjem **suprotstavljati organiziranom narko-kriminalu** koji nužno ima međunarodne razmjere. Istraživanja (otkrivanje) i sankcioniranje tog najopasnijeg oblika kriminala mora imati apsolutni prioritet. Najveći dio ilegalnih droga koje se uzimaju na području Hrvatske potječe iz inozemstva. Dio specijaliziranih policijskih djelatnika, zajedno s carinskom službom, primjenjujući specifične postupke istrage u bilateralnoj i multilateralnoj suradnji, osobito s Interpolom, mora sudjelovati u **presijecanju međunarodnih kanala** trgovine drogama prolaze i preko područja RH (radi se o poznatoj Balkanskoj ruti kojom se krijumčari heroin, ali postoje i drugi pravci kojima se krijumčari kokain i ostale vrste droga). Bez te dimenzije u radu ne može se očekivati znatnije smanjenje ponude droge u vlastitoj zemlji, jer kriminalci koji su građani Hrvatske, a povezani su s međunarodnom mrežom organiziranog kriminala, neće dopustiti da dobitak u trgovini drogom na njihovom području stječe netko drugi. **Osobe na toj razini organiziranog kriminala nastoje održavati svoju poziciju “nedodirljivosti” jakim i moćnim koruptivnim spregama sa ljudima iz državne birokracije, politike i osobito s onima koji rade u represivnom sustavu.**
2. Drugo važno obilježje rada u suzbijanju ponude droga jest **otkrivanje drugog sloja kriminalne piramide**, odnosno stalnih nositelja posla koji djeluju u pojedinim gradovima, a mogu biti podijeljeni na one koji se bave heroinom i one kojima je glavni posao kokain i druge stimulativne droge. Oni nisu konzumenti droga, već ljudi od utjecaja, poznati kao vješti “biznismeni” kojima je redovan posao samo pokriće za kriminalnu djelatnost. Oni svoju sigurnost kao i sigurnost “posla” osiguravaju plaćanjem svojih “zaštitnika” (najčešće u pravosudnim ustanovama, državnoj birokraciji, policiji, tajnoj policiji i sl.).
3. **Treći sloj kriminalne piramide** čine uglavnom i javnosti poznate **osobe prepoznatljivog kriminalnog ponašanja** koje nerijetko i same uzimaju drogu (kokain npr.). Oni su nositelji posla u manjim mjestima ili u di-

jelovima većih gradova. Njih osobno poznaje velik broj ovisnika i oni su zapravo terenska operativa tog organiziranog kriminalnog sustava. Te osobe također uspijevaju djelomično osigurati svoju zaštitu plaćanjem manje moćnih zaštitnika.

4. **Četvrti sloj piramide sitni su ulični preprodavači (dealeri)**, koji su primarno bili delinkventi, da bi kasnije (sekundarno) i osobno postali ovisnici, a od brojnih mogućnosti u bavljenju kriminalom oni su izabrali drogu, jer im treba zbog ovisnosti. Često su objekti kaznenog progona.
5. **Peti sloj (osnova)** jest velik broj ovisnika kod kojih se **primarno razvila ovisnost** o drogama i koji su, zbog ovisnosti, spremni počinuti velik broj krivičnih djela tzv. **sekundarnog kriminaliteta** kako bi namaknuli novac za kupovanje dnevno potrebnih količina droge o kojoj su ovisni. Oni su uglavnom na ulici, ne skrivaju se previše, svakodnevno čine krivična djela – uglavnom krađe po trgovinama, robnim kućama i provale u osobna vozila, dok manji broj provaljuje u stanove, ljekarne i bolnice. Oko 30% ovisnika, ako ih se ne zahvati programom liječenja, preprodaje male količine droga kako bi financirali svoju ovisnost.

Iz strukture opisane kriminalne piramide, posebno njenog donjeg sloja, vidljivo je da osnovu uglavnom čine **bolesnici – ovisnici, žrtve tog prikrivenog oblika kriminala**. Njihov je broj daleko najveći. U postupanju s ovisnicima policija svoj posao treba obavljati po zakonskim odredbama, iako je u interesu društva da se u odnosu prema njima, bolesnicima, da prednost tretmanu, a ne represiji. Uz naglasak na terapiju oni postupno stvaraju pozitivan odnos prema društvu, a mogu postati i suradnici (informatori) u otkrivanju viših slojeva kriminalne piramide. Upravo kvalitetnim odnosom spram ovisnika moguće je stalnim istraživanjem prodirati u gornje slojeve piramide. Nacionalnoj strategiji nije, dakle, završni cilj represija prema tim bolesnicima, već njihovo otkrivanje uz pomoć policije i njenog stalnog rada na smanjenju ulične preprodaje droga. Nakon provedenog policijskog postupka ovisnici i sami poduzimaju mjera tretmana, neovisno o tome hoće li se, nakon donesene konačne sudske odluke, za počinjeno djelo odrediti postupak obaveznog liječenja na slobodi ili u kaznenoj ustanovi.

Doktrina u svezi sa smanjivanjem ponude droge mladeži

Komisija za suzbijanje zloporabe droga podržala je doktrinu što je i dalje u praksi treba provoditi Ministarstvo unutarnjih poslova, prema kojoj se ni u jednom gradu u Hr-

vatskoj **neće** dopustiti stvaranje stalnih, otvorenih narko-scena koje su bile prisutne u nekim velikim europskim gradovima. Poznato je da ovisnici daju prednost okupljanju na javnima mjestima koja su i inače privlačna za adolescentnu populaciju. Policija je dužna stalnom nazočnošću i djelovanjem stvarati u osoba sklonih uzimanju droga dojam da je to posao visokog rizika zbog kojeg “neće biti ostavljeni na miru”. Drugim riječima, **policija mora sprječavati nastanak i održavanje otvorenih narko-scena** u bilo kojemu dijelu grada, a “narkomani” i njihove djelatnosti moraju biti što je moguće manje primjetni za osobe izvan ovisničkog kruga. Takav pristup u radu otežava približavanje i komunikaciju zdravih adolescenata s ovisničkom subkulturom, a time se smanjuje i rizik od susreta s drogom.

Policija mora biti nazočna i svugdje gdje se okupljaju mladi radi zabave. Stručne službe MUP-a moraju stalno prikupljati podatke o dostupnosti pojedinih vrsta droge, o načinima na koji se distribuira, o cijeni, čistoći droge, načinima uzimanja i mjestima na kojima se distribuira, bez obzira da li se radi o otvorenim ili zatvorenim priredbama (*party*). To je važno radi same tehnologije rada kojom bi se pariralo stalnim mijenama i velikoj prilagodljivosti kriminalnog sustava. Dok se heroin i kanabis-derivate češće prodaje na ulici ili manjim lokalima, kokain se ilegalno prodaje posve drukčijom tehnologijom, npr. naručenom kućnom dostavom, odnosno na zabavama u zatvorenima, elitnijim krugovima u kojima se vrte velike svote novca. Ecstasy, amfetamin, i marihuana sve se češće preprodaju među srednjoškolicima. **Velike policijske racije** na mjestima masovnog okupljanja i zabave mladeži **nisu se pokazale djelotvorne** u sprječavanju sitne distribucije droga na tim mjestima. No ponekad su opravdane i korisne ako “pravi igrači” za njih unaprijed ne saznaju. **Bolje je da se među mladeži neprimjetno kreću u civilnoj odjeći posebno educirani, mladi policajci kako bi snimali situaciju i eksponirali se kao kupci droge.**

Policijski specijalizirani djelatnici kao suradni članovi interdisciplinarnih timova

Policija i ostali segmenti represivnog aparata, bez suradnje s građanima, osobito ovisnicima, neće moći djelotvorno obavljati svoje zadaće na terenu. Također, bez stalne, otvorene i skladne suradnje sa stručnim timovima centara za liječenje ovisnika i djelatnicima drugih društvenih djelatnosti (osobito socijalne zaštite, pravosuđa i zdravstva), bit će vrlo teško učinkovito provoditi ukupne preventivne mjere

na razini lokalne zajednice. Ta se koordinacija provodi posredstvom županijskih (gradskih) povjerenstava za sprječavanje zloporabe droga u kojima glavni policijski operativci za droge imaju istaknuto mjesto.

Odnos djelatnika policije spram samih ovisnika

Rad policije ne smije biti takve prirode da stvara odbojnost bolesnika spram policijskog posla i povećava nasilnost spram djelatnika. **Organizirani drogni kriminal, preko svojih sprega osobito policiji u njenom postupanju nastoji sugerirati grubost prema žrtvi.** Takav pristup otežava uspostavljanje suradnog odnosa policije i ovisnika u njihovim zajedničkim akcijama suzbijanja tog kriminala. Na lokalnoj razini, ovisnici, koje je stručni tim Centra motivirao za liječenje, najbolji su informatori o događanju na području narko-kriminala. Njima su također dobro poznate (ako postoje) sprege *dealera* i djelatnika represivnog aparata. Ovisnika je vrlo mnogo, međusobno su povezani u gustu mrežu, i u suradničkom su odnosu s mrežom organiziranog narko-kriminala. Narko-kriminal je, slično švercu, korupciji ili privrednom kriminalu, takav oblik prikrivenog kriminala u kojem klasična žrtva nije lako uočljiva. Međutim, društvo ih na kraju ipak vidi, i one su neposredni dokaz počinjenog kriminala. Žrtve, ovisnici i te kako izbjegavaju odavati počinitelje krivičnog djela, ili zato što ih se boje ili zato što ih, kao bolesnici, trebaju. Upravo zato pristup policije u otkrivanju tog oblika kriminala mora biti **aktivan** – taj posao mora zauzimati visoko prioritarno mjesto na listi ukupnog policijskog djelovanja. Ako policija slabo ili nedjelotvorno obavlja taj posao, može se činiti kako kriminala naprosto nema, međutim, ukoliko previše pojača djelovanje, može se steći poves suprotan dojam.

U policijskom ispitivanju i provođenju istražnih radnji, ovisnike, osumnjičene da su počinili krivično djelo, ne bi smjelo dovoditi u stanje apstinencijske krize kako bi se lakše dobile neke obavijesti ili priznanja. Dakako da **fizičko i psihičko zlostavljanje ne dolazi u obzir**, a ukoliko se dogodi, to tada ovisnici znatno preuveličavaju i prepričavaju, što ponovo dovodi do povećavanja njihovog otpora i smanjenja suradljivosti s policijom. To izuzetno odgovara kriminalcima koji ovisnike žele držati pod kontrolom i u sukobu s policijom što je više moguće, budući da je to u funkciji zaštite njihovih interesa. Ukoliko je ovisnika radi ispitivanja potrebno zadržati i do 24 sata, mora ga se odgovarajuće zbrinuti u suradnji sa stručnjacima centra za ovisnosti, odnosno pregledati i dati mu lijekove. Po-

licija će, dakle, u svome radu vrlo često morati surađivati s lokalnom zdravstvenom službom i osobito sa djelatnicima centara za prevenciju i liječenje ovisnosti.

Što sa saznanjima policije o osobama koje uzimaju droge?

Nije moguće znatnije smanjiti potrošnju droga ukoliko se, zahvaljujući organiziranim mjerama, što veći broj težih ovisnika ne uključi u tretman. Pojavnost ovisnosti nije moguće smanjivati ako se ne unapređuje mjere što ranijeg otkrivanja mladih na putu da postanu ovisnici. Zbog toga specijalizirani policijski djelatnici kao stalni članovi interdisciplinarnih lokalnih timova moraju voditi računa o načinu i mogućnosti da svojim spoznajama pomognu u provedbi ukupnih mjera i **unapređenju što ranijeg otkrivanja i liječenja ovisnika**. Takav se pristup primjenjuje u mnogim državama, gdje policajci na terenu surađuju s *out-reach*-djelatnicima tražeći način kako, što prije i bolje, uspostaviti kontakt sa svakom mladom osobom koja upada u problem s drogom kako bi je potaknuli na prihvatanje nekog oblika tretmana. **Stručnjake centara za ovisnosti prilikom izmjene informacija sa policijom ne zanima nijedna obavijest o bilo kakvoj nezakonitoj radnji ovisnika, već samo podatak da dotična osoba (još nepoznata u programu tretmana) uzima droge**. Takav pristup, na osnovi kojeg se izuzetno unapređuju mjere ranog otkrivanja i tretmana ovisnika o drogama, valja podržati, budući da on nimalo dodatno ne stigmatizira tu populaciju. Naime, najveća je stigma biti "registriran" u policiji. Voditelj centra za suzbijanje ovisnosti, sukladno medicinskoj etici, bit će dužan čuvati dignitet uzimatelja i njegove obitelji, poduzimajući pritom osobi prilagođene mjere kojima će pokušati pokrenuti zaštitni ili terapijski postupak.

Kad je riječ o malodobnoj osobi, tada će se sve istražne radnje obavljati u nazočnosti roditelja ili staratelja, a brigu o tretmanu osobe osigurat će djelatnici Centra za suzbijanje ovisnosti, a kasnije, prema potrebi, i djelatnici drugih ustanova koji će rješavati pojedinačni slučaj (socijalna zaštita, škola, sudac za maloljetnike, obitelj). Kako bi se izbjeglo stigmatiziranje, osobito mladih ljudi, trebalo bi prihvatiti stav da policija samo izuzetno ulazi izravno u školu ili u obitelj. **o Budući da to nalažu pravila liječničke etike, policija ne bi trebala očekivati ni neposredno zahtijevati obavijesti osobama koje su se javile u program liječenja** (to se odnosi i na podatke o ovisnicima koji koriste metadon). **No, u interdisciplinarnim timovima, kao i u povjerljivim razgovorima u četiri oka, djelatnik policije može dobivati dragocjene informacije i**

spoznaje o zbivanjima u zoni kriminala na tržištu droga iz sustava za liječenje ovisnika, što može biti od koristi u usmjeravanju njihovih konkretnih akcija.

Potreba usklađivanja (intenziteta) policijskog rada s djelovanjem pravosuđa ili zdravstva

Intenzitet policijskog djelovanja mora biti usklađen s mogućnostima drugih službi koje bi morale voditi brigu o optuženim i osuđenim ovisnicima, i to na državnoj i na lokalnoj razini, poštujući pritom temelje doktrine (ravnotežu represije u odnosu na druge preventivne i terapijske mjere kojima se nastoji smanjivati potražnja droga). **Naglo pojačanje policijskog pritiska na uličnoj razini moglo bi rezultirati naglim i znatnim povećanjem broja ovisnika koji traže neki oblik liječenja, što bi uzrokovalo problem zbog ograničenih kapaciteta programa tretmana.**

Naglo smanjenje ponude heroina (na žalost rijetko se događa) na ilegalnom tržištu nekog grada već za dan dva, mnoge bi ovisnike doveo u stanje apstinencijske krize i ako nema osiguranih kapaciteta terapijskih programa odgovarajućeg tipa (prihvatljivog za najveći broj heroinskih ovisnika) naglo će se povećati broj kaznenih djela ovisnika koji će provalama u ljekarne ili na bilo koji drugi način nastojati domoći se opijatskih sredstava. Mnogi bi u tom slučaju bezglavo jurili u obližnje gradove nabaviti drogu. Ukoliko bi u tom slučaju policija intervenirala povećavajući broj uhićenja ovisnika te ako bi i politika rada sudova bila "naglašenija represija", u kratkom bi se roku u kaznenim ustanovama mogao znatno povećati broj teških bolesnika. Ako u tim uvjetima nema organiziranih programa tretmana ovisnika, počelo bi se i tamo razvijati ilegalno tržište droga s posljedičnom korupcijom zatvorskog sustava ili bi ovisnici izazivali krizne situacije u zatvorima kakve je vrlo teško kontrolirati. Poznato je da su danas u mnogim državama svijeta upravo zatvori mjesta širenja zloporabe droga, uvlačenja ovisnika u još dublji kriminal, te širenja virusa HIV-a i hepatitisa.

Policijski rad stalno je potrebno stalno usklađivati s radom istražnih sudaca, sudaca za prekršaje, državnih odvjetništava, sudova i penalnih institucija, a s druge strane i sa sustavom za tretman, koji bi svoje kapacitete morao prilagođavati potrebama.

Poboljšanje mjera sigurnosti u prometu

Poznato je da su u Europi i SAD-u počinitelji brojnih kobnih prometnih nesreća osobe pod djelovanjem droga, uglavnom mladi ljudi koji mogu biti samo povremeni konzumu-

menti ili su ovisnici. Mnogi ovisnici počinju nesreće kada bezglavo, u krizi jure kako bi nabavili drogu. Zato hitno valja razraditi sustav kontrole vozača (slično kontroli alkohola) i na uzimanje psihoaktivnih sredstava (droge, lijekovi). Također treba poboljšati postupak ocjene sposobnosti za vozače prilikom zdravstvenih pregleda. U okviru tog projekta, trebalo bi povećati kapacitete toksikoloških laboratorija u sustavu zdravstva i policije, u svrhu vještačenja. Valja razraditi stav o ocjeni vozačke sposobnosti ovisnika, osobito uključenih u programe održavanja na metadonu. **Neliječenom ovisniku nakon što je ugrozio sigurnost u prometu treba oduzeti vozačku dozvolu i omogućiti mu povrat vozačke dozvole ukoliko se uspješno liječi, nakon ponovnog pregleda radi ocjene vozačke sposobnosti.** Koliko će trajati ograničenja a time i obaveza ponovnog javljanja na pregled, ovisiti će o stručnom timu koji obavlja taj odgovoran posao. Uspješnim liječenjem smatra se i održavanje na metadonu, ako se ovisnik pridržava svih odrednica preporučenog programa. Ne bi trebalo poduzimati nijednu mjeru koja bi umanjivala pobude ovisnika za slobodno javljanje na liječenje. Zbog toga se ovisnicima ne bi smjelo automatski oduzimati vozačku dozvolu nakon što se ustanovi njihov problem. Velika je odgovornost članova terapijskih timova da poduzmu odgovarajuće zaštitne mjere ukoliko znaju da ovisnik, koji je u tretmanu a i dalje uzima drogu, upravlja vozilom i time ugrožava sigurnost u prometu. Etički ne bi bilo ispravno prijaviti ga, ali se određene mjere odgovorno ipak moraju poduzeti. U najmanju ruku, ovisniku se mora dati do znanja da će biti pokrenut postupak za ponovnu ocjenu vozačke sposobnosti ukoliko na pokaže napredak u liječenju. Ipak, temeljni je princip da je svaki pojedinac, pa tako i osoba koja konzumira droge, mora preuzeti odgovornost pred zakonom i snositi sve posljedice ako se nešto dogodi. Za ovisnika koji je u programu održavanja na metadonu a koji se tek sprema polagati vozački ispit, postupak ocjene njegove sposobnosti (zdravstvenog pregleda) trebalo bi provesti pod djelovanjem preporučene dnevne doze toga narkotika. Ukoliko su u tom slučaju njegove psihomotorne i druge reakcije u redu, trebalo bi mu omogućiti polaganje vozačkog ispita i zadržavanje vozačke dozvole. Slično se postupa u drugima europskim državama, iako zakonodavstva nisu usklađena u vezi s takvim postupkom, što bi također trebalo razriješiti.

Zadaće policije u smanjenju ilegalne prodaje narkotika (metadona)

Policija mora pridonositi smanjenju posljedica koje mogu nastati zbog neodgovarajuće provedbe supstitucijskih metadonskih programa. Iako po pravilima i doktrini, u pro-

vedbi supstitucijskih programa ovisnik ne bi smio osobno na osnovi dobivenog recepta podizati u ljekarni Heptanon, to se ipak događa. U tom slučaju, formalno-pravno, ovisnik to sredstvo posjeduje legalno. Ukoliko policija kod osobe nađe Heptanon, može mu ga oduzeti, ali nakon što je obavljena naknadna provjera i ustanovljeno da je osoba podigla lijek na osnovi ispravnog liječničkog recepta, nema osnove za podnošenje bilo kakve prijave. U takvim primjerima odgovornost za izdavanje recepta leži isključivo na liječniku a za sve što će se dogoditi s narkotikom u odgovornosti je samog ovisnika. Jasno je da liječnik psihički poremećenom i neubrojivom bolesniku ni u kom slučaju neće dati recept u ruke da ga sam realizira. Ako bi policija opravdano posumnjala da se nije postupilo sukladno doktrini liječenja a bojazan je da će se dogoditi štetne posljedice, dolazi u obzir izvjestiti samog liječnika a po potrebi i nadležnu inspekciju Ministarstva zdravstva, koja bi zatim poduzimala daljnje provjere i mjere. Činjenica je da zbog neriješenog pitanja dopreme tog narkotika do liječničkih ordinacija i zbog nepostojanja sefova za čuvanje narkotika, dio ovisnika još uvijek osobno u ljekarnama podiže narkotik te donosi u ambulantu kako bi ga pili pred liječnikom. I to pitanje valja riješiti u najskorije vrijeme.

Sazna li policija da se ovisnik ili bilo koja druga osoba bavi ilegalnom trgovinom Heptanonom ili bilo kojim drugim narkotikom, postupit će sukladno Zakonu, što znači jednako kao da je riječ o trgovini bilo kojom ilegalnom drogom.

Temeljni elementi procjene djelotvornosti rada represivnog aparata u suzbijanju ilegalne trgovine drogom

1. Kako bi se kvalitetno ocjenjivao rad policije na tom području, do zaključaka treba dolaziti analitički, uspoređivanjem međuodnosa više pokazatelja. Niti jedan pojedinačni pokazatelj neće odražavati pravu sliku stanja ni upozoravati na mogući trend.
2. Najpouzdaniji pokazatelj uspješnosti provedbe Nacionalne strategije na nekom području jest pojavnost (ukupan broj) ovisnika, a najbolji pokazatelj trenda - kretanje broja novih slučajeva (incidencija). Zbog toga je vrlo važno imati razvijen i standardiziran sustav otkrivanja i evidentiranja ovisnika i uzimatelja droga. Manipulacije podacima na području zlorabe droga su česta pojava.
3. Broj iznenadno umrlih ovisnika zbog prevelike količine uzete droge može upozoriti na promjene u djelotvornosti ili kontinuitetu rada policije i sustava za liječenje, a

manje na ukupnu sliku stanja i trendove. Ako uspješna policijska akcija, naime, prekine za neko vrijeme opskrbu nekog područja drogom, tada se ovisnici okreću drugim izvorima koji mogu ponuditi i znatno jaču drogu. Događa se i to da neki ovisnici zapadnu u krizu, unesu veće količine sedativa i alkohola, konačno nabave drogu i injiciraju količinu koja je prevelika za organizam sa smanjenom tolerancijom, što onda dovodi do smrti.

4. Važno je pratiti strukturu osoba koje su lišene slobode zbog trgovine drogom. U policijskom radu valja posebno bilježiti broj uhićenih u svih pet opisanih podkategorija kriminalne piramide. Iznimno je važno pratiti omjer uhićenih i osuđenih počinitelja krivičnih djela u svezi s ilegalnom trgovinom droga, kako za one koji su i sami ovisnici, tako i za one koji su "čisti" kriminalci.
5. Ocjenjivanje uspješnosti policijskog rada prema broju zapljena i količini zaplijenjene droge ima određenu važnost, ali je znatno važnije pratiti kolika je količina zaplijenjene droge u usporedbi s procjenom ukupne količine potrošene droge. Pretpostavimo li, primjerice, da 7.000 teških uzimatelja heroina i kokaina svaki dan potroši 2,5 kilograma droge, što je oko trećine grama dnevno po osobi, to čini godišnju količinu oko 850 kilograma droge prosječne ulične čistoće, koja na ulici vrijedi otprilike 500 milijuna kuna. Tako bi valjalo izračunati količinu i vrijednost popušene marihuane i hašiša, amfetamina (osobito ecstasyja) i LSD-a, kako bi se dobila slika o težini kriminala i uspješnosti u njegovoj redukciji. Pritom se policijski rad ni u kom slučaju ne bi trebalo ocjenjivati neuspješnim zato što će zaplijenjena droga činiti možda tek 10% u odnosu na ukupno potrošenu količinu. Uvijek valja imati na umu što bi se događalo i koliko bi droge bilo na dohvat uzimateljima, kada represivnog aparata uopće ne bi bilo. U mjerenju količine zaplijenjene droge važno je odvojiti količine koje su dokazano bile u provozu kroz zemlju od onih namijenjenih domaćemu ilegalnom tržištu. Droge zaplijenjene u provozu dokaz su uspješnosti naše policije na međunarodnoj razini.

I broj zapljena droga određene težine treba izračunavati u odnosu na broj počinjenih ilegalnih transakcija (jednake težine). U Hrvatskoj se dnevno dogodi barem 10.000 kaznenih djela sitne ulične prodaje droga (godišnje četiri do pet milijuna), pa je ukupni broj policijskih zapljena godišnje manji od polovice jednodnevnih transakcija. **No, tu i nije toliko važno u kolikom su postotku te transakcije spriječene, već koliko je osoba (od postojećih u kriminalu) tijekom godine bilo "kažnjeno".**

Sljedeći važan pokazatelj uspješnosti rada policije jest praćenje odnosa cijene i čistoće droge. Znak velike ponude droga i snažnog narko-kriminala je snižavanje cijene uz povećanje čistoće droge. To bi mogao biti i znak smanjenja potražnje, što na žalost kod nas nije slučaj.

Osnovna slika uspješnog programa suzbijanja zloporabe droga u nekom gradu je slijedeća:

- malen ukupan broj ovisnika,
- malen broj ovisnika izvan terapijskih programa,
- malen broj novih ovisnika i konzumenata,
- malen broj počinjenih djela tzv. sekundarnoga kriminala ovisnika,
- visoka cijena uličnih uzoraka droge slabe čistoće,
- potreba da ovisnici iz svoga grada putuju po drogu u neko drugo mjesto.

Kako bi se sve to postiglo, valja poštivati sve elemente doktrine uspješnog rada policije i voditi računa o sljedećem:

- **Policijski rad koji se očituje u smanjenju ulične prodaje, treba biti otvoren i preko interdisciplinarnih koordinacijskih tijela na lokalnoj razini, što bolje usklađen s radom centara za prevenciju i liječenje ovisnosti.**
- **Policija treba uspostavljati što bolji kontakt i odnos sa žrtvama narko-kriminala za koje je znatno važniji tretman nego represija. Takav pristup višestruko je naglašen u nacionalnim programima mnogih europskih država a sve više i SAD-a, jer se shvatilo da jačanje represije i stigmatizacija ovisnika te bolesnike još čvršće povezuje u zajedničku mrežu s kriminalcima, što potonjima osobito odgovara. Kroz primjereni, zaštitnički i tim bolesnicima prilagođen (human) odnos, mnogi ovisnici mogu postaju izvrsni suradnici (informatori) policije u borbi protiv narko-kriminala.**
- Bez suradnje s građanima i osobito s konzumentima i ovisnicima, teško je pratiti stvarno događanje u zoni kriminala. Da bi se unaprijedila kvaliteta i povećala djelotvornost represivnog aparata potrebno je poboljšati i **razviti sustav za poticajan rad s informatorima.** Danas je informacija izuzetno skupocjena roba. U našim uvjetima moguće je od brojnih ovisnika dobiti dragocjene i besplatne informacije o osobama koje trguju drogama, o modalitetima njihovog rada, o korupciji. Ima ovisnika koji su bili duboko u kriminalu. Tijekom rehabilitacije kod nekih od njih budi se motivacija da pridonesu suzbijanju tog zla. Bilo bi loše to ne iskoristiti.
- Dragocjene informacije o događanjima u zoni drognog kriminala moguće je sustavno prikupljati posebnim istraživanjima. Tu se može raditi o povremenim brzim

kvalitativnim studijama a bolje je sustavno provoditi ankete korisnika droga koje kontaktira kako represivni sustav tako i terapijski timovi. Nije isto ustvrditi je li ovisnik u nekom gradu mora dugo i strpljivo tražiti i čekati drogu ili većini od njih kada upadnu u tu mrežu *dealeri* uporno nude drogu. Također se stalnom analizom uličnih uzoraka droge i ispitivanjem cijene pojedinačnih doza (cijena/čistoća indikator) mogu pratiti zakoni i promjene uličnog tržišta droga.

- Uspješnim timovima policijskih djelatnika valja pokazati odgovarajuću zahvalnost u radu i osigurati im, svakako, stalnu potporu i mogućnost napredovanja kako bi ustrajali i održali kvalitetu. **“Uspješnija” je policija u gradovima u kojima je malo zapljena, ali i malo droge i još manje ovisnika.**
- Valja **osigurati stalnu i kvalitetnu specijalističku izobrazbu policijskih djelatnika**, te im omogućiti što češću razmjenu iskustava s kolegama u poslu. Uz dobru organizaciju te policijske djelatnosti, nužno je nabaviti što kvalitetniju opremu za njihov rad (vozila, komunikacijske uređaje, dresirane pse, kamere, različite vrste detektora i dr.).

Rad policije mora se planski i naglašenije usmjeravati prema narko-kriminalcima u višim slojevima opisane kriminalne piramide. Policija svoj posao mora temeljiti na važećim zakonima. No obzirom da je odgovarajući obuhvat cijelog tog područja nemoguć, ipak veću pozornost treba usmjeriti na suzbijanje trgovine heroinom, kokainom, stimulansima tipa amfetamina i LSD-a i velikim poslovima s kanabisom negoli sitnoj uličnoj preprodaji marihuane. Takav selektivan pristup, koji se donekle u praksi i primjenjuje, trebalo bi koliko je moguće podržati i zakonom.

Ovisnici će lakše prihvatiti čestit i kvalitetno obavljen rad policijskih djelatnika ukoliko oni pritom ne ugrožavaju njihov ljudski dignitet. Upravo takvim djelovanjem policijski djelatnici mogu pridonijeti da ovisnici postanu dobri suradnici u stvaranju fronte protiv kriminala. Vješt i dobro educiran policajac može u svom radu mnoge mlade ljudi koji su duboko propali radi drogiranja nagovoriti na liječenje. Oni tako postaju most povratka ovisnika odnosno žrtava narko-kriminala prema društvu od kojeg su se otuđili.

Posebna mehanizmima kontrole “unutar” i izvan same policije, MUP-a svoj sustav treba čuvati od korupcije i bilo kakve umiješanosti i suradnje s narko-kriminalcima zbog materijalnih interesa. To je u svijetu inače jedna od najtežih prepreka kvalitetnoj provedbi

društveno dogovorenih programa suzbijanja kriminala. **P**olicija mora poduzimati mjere otkrivanja korupcije dužnosnika, političara, javnih djelatnika i drugih osoba iz državne birokracije. Rizik korupcije u represivnom aparatu može se smanjiti kvalitetnim izborom i odgojem stručnjaka za rad u tom vrlo zahtjevnom području, te odgovarajućim sustavom nagrađivanja.

PRAVOSUĐE

U programima suzbijanja zlorabe droga veoma važnu ulogu imaju svi podsustavi pravosuđa. Zakonodavstvo je temelj za obavljanje policijskog rada, rada državnih odvjetništava, postupanje sudova, te način kažnjavanja za počinjena prekršajna i krivična djela u svezi s drogom. Da bi se poboljšala djelotvornost Nacionalne strategije suzbijanja zlorabe droga, sve te dijelove pravosudnog sustava valjalo bi prilagođavati novim spoznajama i mogućnostima što djelotvornijeg obavljanja brojnih i složenih zadaća, kako unutar vlastite službe tako i kod drugih subjekata s kojima surađuju.

Zakoni i praćenje njihove provedbe

Budući da zakoni na temelju kojih se sankcionirao kriminal u svezi s drogama nisu bili zadovoljavajući s obzirom na potrebe, Vladina Komisija je 1996. predložila pokretanje postupka za donošenje posebnog "*Zakona o drogama*" kojim bi se djelotvornije uredilo pitanje kontrole proizvodnje i prometa droga i prekursora, pitanje uređenja sustava za provođenje primarne, sekundarne i tercijarne prevencije ovisnosti te jasno definirao sustav za kvalitetnu evidenciju relevantnih podataka. Tek donošenjem Zakona o suzbijanju zlorabe opojnih droga u 2002. godini u Hrvatskoj je osigurana zakonska osnova za kontrolu prometa prekursorima (kemijskim tvarima koje su potrebne u proizvodnji droga). Danas se također redovito ažuriraju liste kontroliranih psihoaktivnih tvari. Tako se recimo nedavno pojavila na tržištu droga GHB i Ketamin (depresori središnjeg živčanog sustava i mogući anestetici) i naša država ima zakonsku osnovu kontrolirati te i druge slične tvari. Na ilegalnom tržištu se tako stalno pojavljuju pojedine psihoaktivne tvari čiji je kemijski sastav tako izmijenjen da se vještačenjem ne može potvrditi da se radi o zabranjenom sredstvu. Ne samo da treba stalno istraživati događanja u zoni kriminala već i zakone treba poboljšavati kako bi bili što bolja podloga za funkcioniranje represivnog aparata. Tako je novim zakonskim propisima iz 1997.